

Problemske teme u serijalu slikovnica "Bajke koje su pošle po krivu" Stevea Smallmana

Bogović, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:102181>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE STUDIJE

HELENA BOGOVIĆ
PROBLEMSKE TEME U SERIJALU SLIKOVNICA „BAJKE KOJE SU POŠLE PO
KRIVU“ STEVEA SMALLMANA

Diplomski rad

Zagreb, veljača 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE STUDIJE

HELENA BOGOVIĆ
PROBLEMSKE TEME U SERIJALU SLIKOVNICA „BAJKE KOJE SU POŠLE PO
KRIVU“ STEVEA SMALLMANA

Diplomski rad

Mentorica rada: izv. prof. dr. sc. Marina Gabelica

Zagreb, veljača 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SLIKOVNICA	3
3. BAJKA	4
3.1. <i>Klasifikacija bajke</i>	5
4. PROBLEMSKE TEME U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI	6
5. STEVE SMALLMAN „BAJKE KOJE SU POŠLE PO KRIVU“	7
5.1. <i>Biografija</i>	7
5.2. <i>Bibliografija</i>	8
5.3. <i>Personalizirane slikovnice</i>	11
6. INTERPRETACIJA BAJKE	13
6.1. <i>Socio-emocionalni aspekt</i>	13
6.2. <i>Psihološki pristup i biblioterapija</i>	23
6.3. <i>Ilustracija</i>	28
7. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA	30
Izjava o izvornosti diplomskog rada	34

SAŽETAK

Čitajući priču dijete otvara svoje srce i um, upušta se u svijet mašte gdje se poistovjećuju s junakom i zajedno kreću u nove pustolovine. Taj čudesan svijet djetetu daje siguran prostor u kojem može tražiti odgovore, stjecati nova znanja i iskustva znajući da postoji sretan završetak. Priča djetetu pruža umjetničke, psihološke, pedagoške i jezične dobrobiti i vještine važne za njegov cjelovit rast i razvoj. Slikovnica, kao prvi književni oblik s kojim se dijete susreće, nadilazi sve jezične i kulturne razlike. Slikovnica je književni oblik u kojem ilustracije i riječi zajedno čine cjelinu. Bajka uvodi čitatelja u svijet gdje likovi dobivaju moći, gdje je čarolija sveprisutna te gdje na zabavan i poučan način dobro pobjeđuje zlo. Bezvremenost i neodređenost mjesta radnja bajke, olakšano je smještanje u suvremeni kontekst te pridavanje humorističnih elemenata. Suvremene bajke zadržavaju istu pozadinsku priču s poznatim motivima i strukturu koja predstavlja vezu s tradicionalnim bajkama. Bajke moraju biti dobro prilagođene djetetu, jer je potrebna određena razina zrelosti za primjećivanje i razumijevanje složenijih emocija. Likovi otvoreno prikazuju svoje emocije te prihvatljive načine nošenja s osjećajima, dajući djetetu pozitivan primjer samoregulacije. Kroz priču djetetu se šalje poruka kako se mora zauzeti za sebe i prepoznati kada netko ugrožava njegovu sigurnost. Problemske teme sve češće su prisutne u dječjoj literaturi pri čemu je naglasak na problematiku u društvenim i obiteljskim odnosima. Prikazivanjem problemskih tema kroz priču, autor djetetu nudi način nošenja s teškim životnim situacijama. Uvođenjem problemskih tema u svakodnevicu kod djeteta se potiče na razumijevanje i prihvaćanje djece koja su fizički ili ponašajno drugačija.

Ključne riječi: bajka, slikovnica, problemske teme

SUMMARY

While reading the story, the child opens its heart and mind, enters the world of imagination where they identify with the hero and start new adventures together. This wonderful world gives a child a safe place in which it can look for answers, gain new knowledge and experiences, knowing that there is a happy ending. The story provides the child with artistic, psychological, pedagogical, and linguistic benefits and skills important for his or her overall growth and development. The picture book, as the first literary form that a child encounters, transcends all linguistic and cultural differences. A picture book is a form in which illustrations and words together form a unit, where the pictures faithfully follow the course of the story. The fairy tale introduces the reader to a world where characters gain power, where magic is ubiquitous, and where good defeats evil in a fun and instructive way. The timelessness and uncertainty of the place where the fairy tale takes place are simplified by placing it in a modern context and by adding humorous elements. Modern fairy tales retain the same background story with familiar motifs and structure that represents a connection to traditional fairy tales. Fairy tales must be well adapted to a mature child because a certain level is needed to perceive and understand more complex emotions. The characters openly show their emotions and acceptable ways of dealing with feelings, giving the child a positive example of self-regulation. Through the story, the message has been sent to the child, that it must stand up for itself and recognize when someone is endangering its safety. Problematic topics are increasingly present in children's literature, with an emphasis on issues in social and family relations. By presenting the problematic topic through the story, the author offers the child a way to deal with difficult life situations. Introducing problem topics into a child's everyday life encourage acceptance and understanding for children who are physically or behaviorally different.

Keywords: picture books, problem topics, fairy tales

1. UVOD

Uvođenjem čitanja priča u dječju svakodnevicu potiče se ne samo jezični razvoj, već se dijete uvodi u svijet gdje su čudesni elementi i pustolovine normalna pojava (Crnković i Težak, 2002).

Djetetov prvi susret s knjigom ostvaruje se kroz slikovnicu koja je autohtoni oblik dječje književnosti (ibid.). Slikovnice na jedinstven način, kroz međuovisnost slika i riječi, stvarajući ilustrativnu i socijalnu tenziju prenose priču čitatelju (Hameršak i Zima, 2015; Salisbury i Styles, 2012). Trodimenzionalnost, koja karakterizira ovaj umjetnički oblik prepun potencijala, vidljiva je u međudjelovanju riječi, slike i taktilnosti. Dječja čitateljska sposobnost izuzetno je razvijena što je vidljivo kroz samu interakciju djeteta sa slikovnicom. Dijete aktivno sudjeluje u čitanju, slušanju i razumijevanju sadržaja slikovnice te time potvrđuje svoju kompetentnost za razumijevanje kognitivno zahtjevnijih radnji i postupaka (Hameršak i Zima, 2015).

Bajka djetetu pruža siguran prostor u kojem se može suočiti s vlastitim strahovima i koji mu pruža načine kako se nositi sa svojim emocijama. Bajke nisu oduvijek bile namijenjene djeci, već su bile i za odrasle čitatelje. Kako bi ih prilagodili mlađim čitateljima, iz bajka su izostavljeni seksualni prizori i detaljni opisi kao neprimjereni sadržaji za djecu (Hameršak i Zima, 2015).

Bajka, kao jedan od najstarijih pismenih oblika narodnog stvaralaštva, ima prepoznatljivu strukturu u kojoj vrijeme i mjesto nisu jasno definirani, već smještaju radnju u daleku prošlost. Bajka je književni oblik s kojim se dijete vrlo rano susreće, ponajviše zbog svoje jednostavnosti i jasne poruke. Bajke uvode dijete u svijet gdje je čudesno normalno, gdje se junaci svakodnevno upućuju u nove avanture i gdje likovi imaju čarobne moći. U takvom svijetu dijete razvija svoju maštu i izlaže se jezičnom bogatstvu opisa (Crnković, 1980).

Moderne bajke karakteriziraju suvremeni kontekst i humorističnost prilikom prikazivanja likova i radnji. Bez obzira na promjenu konteksta, moderne bajke održavaju vezu s tradicionalnim klasičnim bajkama, zadržavanjem simbolike i motiva koji doprinose mističnosti (Vrcić-Mataija i Perković, 2011). Jezik dječjih književnih oblika nadilazi rasne, kulturne i dobne razlike te povezuje ljude. Metodom interpretacije bajke se analiziraju iz više aspekata, pri čemu se daje veliki značaj simboličkim brojevima. Interpretacijom se sagledava dublje značenje motiva koji se ponavljaju u tradicionalnim bajkama, odnosno njihova učestalost pojavljivanja, zatim se bajka prevodi kroz psihološki jezik (Von Franz, 2007).

U području dječje literature pojavljuje se novi žanr koji obrađuje problemske teme. Obuhvaćanjem problemskih tema u dječjoj književnosti potiče se poštovanje kulturne

različitosti, inkluzija djece s teškoćama te prevladavanje strahova i teških životnih situacija (Skočić Mihić i sur., 2017). U pričama je dijete glavni lik, što omogućuje poistovjećivanje s junacima priče i primjenu ponuđenog načina nošenja s problemskom situacijom, u kojoj se dijete nalazi u vlastitom životu (Čičko, 2002).

Zbog svega navedenog cilj ovog rada bio je sustavno proučiti dostupnu literaturu te analizom kolekcije slikovnica, autora Stevea Smallmana, „Bajke koje su pošle po krivu“, pojasniti problemske teme uz interpretaciju navedene verzije u usporedbi s tradicionalnim verzijama.

2. SLIKOVNICA

Slikovnica kao umjetnički oblik očituje se u međudjelovanju slike i teksta koji se međusobno isprepliću i nadopunjuju. Ovaj umjetnički oblik prepun je potencijala te se može sagledati kao individualna i samostalna umjetnost (Hameršak i Zima, 2015). U današnje vrijeme slikovnice su sve češće namijenjene djeci radi dobrobiti koje pružaju čitatelju. Jedan od prepoznatljivih elemenata slikovnica su ilustracije koje vjerno prate redoslijed priče uz malo teksta. Nadalje, slikovnica djeci omogućuje prepričavanje priče, na temelju ilustracija, bez usvojene vještine čitanja te se samim time potiče razvoj predčitalačkih vještina (Batarelo Kokić, 2015). Čitalačka kompetencija djeteta uočljiva je kroz djetetovo aktivno sudjelovanje u čitanju slikovnice i prepoznavanju kompleksnijih fabula (Hameršak i Zima, 2015).

Slikovnice prema Čačko imaju nekoliko osnovnih funkcija:

1. Informacijsko-odgojna funkcija
2. Spoznajna funkcija
3. Iskustvena funkcija
4. Estetska funkcija
5. Zabavna funkcija

Svaka od navedenih funkcija na zabavan način djetetu pruža neiscrpan izvor informacija, priliku za stjecanjem novih znanja i iskustva (Čačko, 2000). Kvaliteta slikovnice može se odrediti prema funkcijama koje je razvila, imajući u vidu dob čitatelja kojoj je namijenjena (Martinović i Stričević, 2011). Kako bi dijete kroz slikovnicu postupno širilo svoje znanje za izgovorenu i pisanu riječ kojima proširuje vlastito izražavanje, u tome važnu ulogu imaju odrasli. Sam stav roditelja prema knjigama utječe na djetetov interes prema uvođenju slikovnica u svakodnevicu (Halačev, 2000).

Slikovnica se, radi svoje specifične strukture i važnosti ilustracija koje dosljedno prikazuju tijek priče, smatra univerzalnim jezikom koji nadilazi sve barijere i kulturne različitosti. (Grenby i Immel, 2009). Suvremene slikovnice definiraju se kao multidimenzionalni oblik koji osim verbalnog i vizualnog pruža auditivnu, taktilnu i performativnu dimenziju (Al-Yaqout i Nikolajva, 2015). Prema Salisbury i Styles slikovnice uvode dijete u kulturu i izlaganjem ilustracijama različitih likovnih stilova razvijaju umjetnički ukus. Poznato je da djeca od rane dobi stvaraju i likovno se izražavaju, što dodatno naglašava važnost izlaganja djece kvalitetnim ilustracijama. Slikovnice osiguravaju djeci priliku za analizu vizualnoga teksta i stvaranje kritičkog mišljenja. Čitanje slikovnice kod djece zahtjeva uključivanje osjećaja te pri tome

stavlja kognitivne zahtjeve pred njih. Dijete stvara čvrstu emocionalnu vezu i poistovjećuje se s likovima. Neke od dobiti slikovnica vidljive su u pozitivnom doprinosu kognitivnom, emocionalnom, intelektualnom razvoju i kritičkom gledanju na estetiku i sadržaj. Navedene dobiti naglašavaju koliko je slikovnica izniman i poseban vizualan oblik dječje literature (Salisbury i Styles, 2012). Gledanje, analiziranje i razgovor o umjetnosti zahtjeva kompleksnije moždane funkcije koje utječu na emocije, razumijevanje i suosjećanje prema drugima. Djeca u starosti od četiri godine pokazuju vještinu analiziranja vizualnog teksta, što je ponekad lakše uočljivo kroz njihovo likovno izražavanje, kada se ne mogu verbalno izraziti (Arizpe i Styles, 2016).

3. BAJKA

Riječ bajka izvedenica je praslavenske riječi *bajati* u pretpostavljenom značenju pripovijedati ili govoriti¹; prvobitno značenje glagola bajati bio je čarati, vraćati. Glagol bajati ima i značenje lijepo pričati i plesti priču oko nečeg izmišljenog sa željom da se zavara čitatelja (Težak i Težak, 1997). Bajka kao važan segment dječje književnosti definira se kao književni žanr koji čitatelju omogućuje potpuni umjetnički doživljaj. Jedan od važnih elemenata bajke su nedefiniranost vremena i prostora, zaranjanje u svijet ispunjen nesvakidašnjim i čudesnim pustolovinama uz izraženu kreativnu imaginaciju, a pritom se nerijetko referira i poziva na pristupe iz dječje psihologije (Hameršak i Zima, 2015).

Propp je (prema Bošković-Stulli, 2012) došao do saznanja kako su sve bajke građene na gotovo identičan način, pri tome misleći na kretanje od prvotnog nedostajanja do sretnoga završetka. Iz navedenog može se primijetiti da bajke pripadaju istome tipu, bez obzira na brojne i za svaku bajku specifične različitosti u redosljedu te vremenskom trajanju događaja u kojima se sažimaju (Bošković-Stulli, 2012). Bertoša (1997) navodi kako su bajke neobične i iracionalne te nadilaze mogućnost razuma i jednog apsolutnog značenja. Nadalje, bajke se mogu sagledavati kao izraz čovjekova suprotstavljanja stvarnosti, svojevrsnoga protesta kao pokušaja nadoknade turobnosti stvarnoga svijeta. Bajke čitatelju sugeriraju moguće načine rješavanja problema uključujući pritom čovjekova životna iskustva. Bajke pružaju optimističan pogled na svijet čemu svjedoče sretni završeci i vjera u pravdu. Kako bi se takav pogled na svijet zadovoljio, likovi koji su ismijavani i ponižavani na poslijetku primaju što su zaslužili i dobivaju sve za čime su težili, dok negativne likove „sustigne pravda“ i budu kažnjeni (Bertoša,

¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5313> (Preuzeto: 1.9.2021.)

1997). Von Franz navodi kako bajka objašnjava samu sebe. Naglašava kako je značenje bajke sadržano u sveobuhvatnosti prisutnih motiva, koji su međusobno povezani samim slijedom pripovijedanja (Von Franz, 2007).

U svijetu bajke likovi su lišeni individualnih crta, a njihovi unutrašnji doživljaji pretočeni su u plošno percipiranje vanjskog zbivanja. Kao glavni interes bajke naglašava se sama pustolovina i opasnosti s kojima se glavni junak suočava, dok je pronađeno blago i dobiveno kraljevstvo očekivani ishod. Lüthi (prema Bošković-Stulli, 2012) naglašava važnost tijeka događaja u bajkama, a naglasak stavlja na akcije junaka i njegovog čudesnog pomoćnika. Unutar bajke, miješaju se elementi običnoga života s motivima magijskog i mističnog podrijetla, čijim sažimanjem se gubi nijansiranost i njihova dubina (Bošković-Stulli, 2012). Kroz bajku proviruje čežnja za pobjedom dobra nad zlom, zadovoljavanjem pravde i dolaskom do istine (Težak i Težak, 1997, str. 7-9).

3.1. Klasifikacija bajke

Bajke se mogu dijeliti na tri dominantne vrste: narodne, umjetničke i moderne bajke. Glavne značajke narodne bajke su strogo određena i prepoznatljiva struktura, pri čemu se istovremeno isprepliću čudesno i stvarno. U narodnim bajkama, događaji i epizode nižu se bez detaljnog opisa, a likovi su lišeni personaliziranog prikaza. Umjetnička bajka, s druge strane, mijenja i preoblikuje navedene elemente narodne bajke. Kroz umjetničku bajku produbljuje se karakter likova i pridodaje im se uloga predstavnika dobra ili zla. Moral se naročito veliča što predstavlja razliku u odnosu na narodne bajke. Neovisno o prijelazu iz narodne bajke u umjetničku, određeni elementi su ostali konstantni, zbog čega se zadržava međusobna povezanost (Crnković i Težak, 2002, str. 22-23).

Kontekst u koji su smješteni likovi moderne bajke često je karikiran i humorističan. Moderne bajke poprimaju suvremeni kontekst i često oduzimaju moći glavnim junacima. Autori modernih bajki uzimaju likove karakteristične za narodne bajke i stavljaju ih u neuobičajen kontekst. Navedenim načinom stvara se veza s narodnim, odnosno klasičnim bajkama koje su već poznate čitateljima. Takav postupak poigravanja, u kojem tipični likovi na posve novi način svojim stilom prepričavaju odavno već poznatu priču, jedan je od glavnih elemenata moderne bajke (Vrcić-Mataija i Perković, 2011).

Prema Hameršak i Zima (2015), pristupi bajci u znanosti o književnosti dijele se na umjetnički, evolucijski i terapijski pristup. Autorice navode kako je umjetnički pristup

najmanje prisutan u javnosti. Umjetnički pristup tumači bajku kao književni žanr ispunjen očaravajućim i osebnim događajima i pustolovinama. Evolucijski pristup u analizi bajke, kao književnog žanra, tumači se kao odraz i mehanizam razrješenja dubinskih prijevora u pojedincu ili društvu. Bajka u evolucijskom pristupu predstavlja prostor u kojem se pojedinac suočava sa strahovima, konfliktima i ambivalencijama i gdje mu se pruža privremeno rješenje. U navedenom evolucijskom tumačenju vidljiv je psihoanalitički pristup bajkama. Kao najpoznatiji predstavnik psihoanalitičkog pristupa bajkama ističe se Bettelheim s terapijskim pristupom. Navedeni pristup u novije vrijeme se koristi u biblioterapiji s djecom. Bajke nisu bile oduvijek objavljivane samo za djecu, nego su bile usmjerene i na odraslu publiku. To je bilo vidljivo u odabiru tema koje obrađuju i prisutnim detaljima (seksualne aluzije i prizori) od kojih su bajke kasnije bile pročišćene (Hameršak i Zima, 2015).

4. PROBLEMSKE TEME U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Problemske teme kao novi žanr pojavljuju se u dječjoj književnosti koje se bave, kao što sam naziv kaže, problemskim temama i odnosima. Same problemske teme u dječjoj literaturi potiču na inkluziju, toleranciju, razumijevanje i poticanje kulturne i individualne različitosti (Skočić Mihić i sur., 2017). Problemska tema u dječjoj književnosti može se javiti na razini teme priče ili na razini izbora riječi (Saksida, 2002). Samo neke od problemskih tema koje autori prikazuju u slikovnicama su rastava roditelja, problematično ponašanje djece, smrt članova obitelji, bolesti, briga za vlastito mentalno zdravlje i higijenu, zlostavljanje i zanemarivanje djece. Slikovnice koje se dotiču takvih tema, pomažu roditeljima i djeci u uočavanju i nošenju s problemskim situacijama u njihovoj svakodnevnici gdje je dijete u žarištu zanimanja. Autori djetetu kroz priču pružaju nadu, mogući izlaz iz teške situacije i potiču na promišljanje (Čičko 2002).

„Ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom“ (Čičko, 2000, str. 18). Autor problemskih slikovnica za djecu treba biti ne samo umjetnik, već razumjeti pedagošku i terapijsku moć priče te njegovu odgovornost u stvaranju istih (Čičko, 2000). Prisustvom problemskih slikovnica u odgojno obrazovnom radu s djecom potiče se svijest o djeci s teškoćama u razvoju, nepoželjnim ponašanjima, posljedicama zlostavljanja i brojnim drugim teškim životnim situacijama. U slikovnicama autori likove koji prolaze kroz takve situacije prikazuju kao dobre osobe koje su, bez obzira na poteškoće s kojima se suočavaju, dobri prijatelji koji imaju svoje jake strane.

Takvim načinom prikazivanja dijete ima želju biti prijatelj s takvim likovima i prihvaća ih kao sebi jednake osobe (Skočić Mihić i sur., 2017).

5. STEVE SMALLMAN „BAJKE KOJE SU POŠLE PO KRIVU“

5.1. Biografija

Steve Smallman² rođen je 1959. godine u Velikoj Britaniji. Smallman je od malena volio crtati i ta se ljubav prema ilustracijama nastavila tijekom karijere u kojoj zadnjih 40 godina piše i ilustrira knjige za djecu. Danas živi u Staffordshire-u, u Velikoj Britaniji sa svojom ženom, četvero djece i sedmero unučadi. Kao dijete provodio je sate kopirajući likove iz raznih stripova i enciklopedija sanjajući o poslu čuvara u zoološkom vrtu. U dobi od 17 godina profesor je zamijetio njegovu nadarenost i predložio mu da ljubav prema umjetnosti i ilustracijama, osim kao hobi sagleda i kao posao u budućnosti. Steve Smallman završio je Umjetnost i tehnologiju na Cambridge Sveučilištu, gdje je veliki utjecaj na njega imao profesor Colin McNaughton koji ga je inspirirao da ilustrira priče za djecu. Prve 4 priče Steve Smallman ilustrirao je već za vrijeme studiranja. Kroz sljedećih dvadeset godina ilustrirao je brojne priče, slikovnice, stripove, magazine, licencirane proizvode i animirane ilustracije za televizijske programe, od koji je najznačajnija „The Raggy Dolls“ (Steve Smallman, 2019.; intervju sa Steve Smallmanom putem elektroničke pošte, 2021).

Slikovnica „The Lamb Who Came for Dinner“ bila je u užem izboru za Red House Children's Book Award i Sheffield Children's Book Award 2007. godine te je korištena u CITV-ovoj emisiji Bookaboo. Navedena slikovnica je iste godine bila dobitnik srebrne nagrade od strane Nortolk Libraries Book Award. Slikovnica „The Monkey With A Bright Blue Bottom“ je također bila u užem izboru 2008. godine za Sheffield Children's Book Award. Još jedna od istaknutih slikovnica za Sheffield Children's Book Award bila je „Dragon Stew“ 2011. godine. Kao autor slikovnice „Smelly Peter the Great Pea Eater“ dobitnik je prestižne nagrade Sheffield Children's Book 2009. godine. Slikovnicom „Cock-a-Doodle Poo!“ 2019. godine bio je dobitnik Sheffield Children's Book nagrade (Graffeg, bez dat.; Goodreads, bez dat.; intervju sa Steve Smallmanom putem elektroničke pošte, 2021).

² Informacije o autoru iznesene u ovom poglavlju nalaze se na: <http://www.stevesmallman.co.uk> (pristup 10. 7. 2021.) te kroz osobni intervju sa Steve Smallmanom putem elektroničke pošte. Autorove radove, ali i ostale autobiografske informacije moguće je pronaći na poveznici. Uz navedeno, na poveznici se mogu pronaći informacije o autorovim muralima, kontaktu, dostupna galerija fotografija o posjetama školama i radionicama te dostupne video isječke.

Steve Smallman u današnje vrijeme posjećuje škole, knjižnice, festivale, čitajući svoje priče i crtajući pred publikom. Uz pisanje i ilustriranje slikovnica Steve Smallman također oslikava murale u školama, knjižnicama i domovima (Smallman, 2019).

5.2. Bibliografija

Autor:

The Three Little Pigs (Joan Stimson, London: Ladybird, 1999.)

Bumbletum (London: Little Tiger Press, 2006.)

Super Ben (London: Collins Big Cat, 2007.)

The Lamb Who Came for Dinner (London: Little Tiger Press, 2007.)

Little Dragon and the Magic Wagon (Bath: Parragon Books Ltd, 2008.)

The Very Greedy Bee (London: Little Tiger Press, 2008.)

Little Dragon Makes Friends (Bath: Parragon Books Ltd, 2008.)

The Monkey with a Bright Blue Bottom (London: Little Tiger Press, 2008.)

Smelly Peter: The Great Pea Eater (London: Little Tiger Press, 2009.)

Too Hot to Hug! (London: Little Tiger Press, 2010.)

Dino-Sitting (Orange B) (London: Pearson Education, 2010.)

Dino-Splashing (Turquoise A) (London: Pearson Education, 2010.)

Dino-Soaring (Orange A) (London: Pearson Education, 2010.)

A Hug for Little Bunny and Other Toy Tales (London: Little Tiger Press, 2010.)

Dragon Stew (London: Little Tiger Press, 2010.)

Gruff the Grump (London: Little Tiger Press, 2010.)

There's No Such Thing as Monsters! (London: Little Tiger Press, 2010.)

Icky little duckling (London: Little Tiger Press, 2011.)

If the wind changes... (London: QED Publishing, 2011.)

Little Stinker! (London: Little Tiger Press, 2011.)

The Wishing Stone (London: QED Publishing, 2011.)

Daisy Dinosaur Gets Lost (London: QED Publishing, 2011.)

Don't Wake the Bear! (London: Little Tiger Press, 2011.)

My Monster Dumper Truck (London: Little Tiger Press, 2011.)

Who's Afraid of the Big Bad Bunny? (London: Little Tiger Press, 2012.)

My friend the Weather monster (London: QED Publishing, 2012.)

Puppy's first Christmas (London: Little Tiger Press, 2012.)

Trumpety Trump! (London: Scholastic, 2013.)

Muddy paws new friends (Bath: Parragon Books Ltd, 2013.)

Dr Duck (London: Little Tiger Press, 2013.)

Bear's Big Bottom (London: Little Tiger Press, 2013.)

My dad! (London: Little Tiger Press, 2013.)

Big Bad Owl (London: Little Tiger Press, 2014.)

Scowl (London: Little Tiger Press, 2014.)

Troll...Two...Three...Four (Bath: Parragon Books Ltd, 2014.)

Spot A Lot Animal Escape: And Count a Little, Too! (Bath: Parragon Books Ltd, 2014.)

Ne baš savršen pingvin (Zagreb: Znanje, 2015.)

Poslušaj psiću! (Zagreb: Znanje, 2015.)

Poo in the Zoo (London: Little Tiger Press, 2015.)

Hippobottomus (London: Little Tiger Press, 2015.)

Muddypaws' Day at the Farm (Bath: Parragon Books, 2015.)

The special guest (London: QED Publishing, 2015.)

Stinky Jack and beanstalk (London: QED Publishing, 2015.)

Keep running, Cinerbread man (London: QED Publishing, 2015.)

Give us a smile, Cinderella (London: QED Publishing, 2015.)

Monty the Hero (London: QED Publishing, 2016.)

Spot A Lot Vehicle Adventure: And Count a Little, Too! (Bath: Parragon Books Ltd, 2017.)

Šišmišiš (Zagreb: Znanje, 2017.)

The BIG Book of Animal Stories (Robert Dunn, Jodie Parachini, Caroline Pedler, Daniel Howarth, Cape Town: Struik Children, 2017.)

Matovilko, operi svoju zlaćanu kosu! (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Tri prašćića i prehladeni vuk (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Tko je dobar, a tko ne, Crvenkapice? (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Nisi ružno, paće (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

A Hug for Humphrey (London: Little Tiger Press, 2017.)

The girl who cried wolf! (London: QED Publishing, 2018.)

Snjeguljica i ljutiti patuljak (Zagreb: Turistička naklada, 2018.)

Pojedi sav špinat, Zlatokoso! (Zagreb: Turistička naklada, 2018.)

Super pants! (London: Little Tiger Press, 2018.)

Cock-a-Doodle-Poo! (London: Little Tiger Press, 2018.)

Itchy, Scritch, Scratchy pants (London: Little Tiger Press, 2018.)

The Not-So-Brave Penguin (London: QED Publishing, 2018.)

Astromouse (London: QED Publishing, 2018.)

Bad Bunny (London: Scholastic, 2018.)

Vrijeme je za spavanje, Trnoružice! (Zagreb: Turistička naklada, 2019.)

Ne kopaj nos, Pinokio! (Zagreb: Turistička naklada, 2019.)

The Wolves Who Came for Dinner (London: Little Tiger Press, 2019.)

Scaredy Bear (London: Little Tiger Press, 2019.)

Kind Mr. Bear (London: QED Publishing, 2019.)

How to draw Nativity: Step-by-Step with Steve Smallman (West Sussex: Candle Books, 2019.)

A Friend for Bear (London: Little Tiger Press, 2020.)

Poo in the Zoo: The Great Poo Mystery (London: Little Tiger Press, 2020.)

Noah and the Animals: Step-by-Step with Steve Smallman (West Sussex: Candle Books, 2020.)

The Mystery Bird in the Moonlight (London: Land Lines Publishing, the University of Leeds, 2020.)

Little Bunny's Book of Thoughts (Cardiff: Graffeg Books, 2020.)

I'm Not Grumpy! (London: Little Tiger Press, 2020.)

Vehicle Adventure: I Spy with My Little Eye (Bath: Parragon Books Ltd, 2020.)

Animal Escape: I Spy with My Little Eye (Bath: Parragon Books Ltd, 2020.)

The Crocodile Who Came for Dinner (London: Little Tiger Press, 2021.)

The Moose Fairy (London: Happy Yak, (Quarto Group), 2021.)

Maggie Sparks and the Monster Baby (Leicester: Sweet Cherry Publishing, 2021.)

5.3. Personalizirane slikovnice

Postupak personalizacije može se definirati kao strategija kojom se uključuje individualizirane ili prilagođene informacije u dizajn ili kao prikaz u obliku određene radnje ili aktivnosti (Kucirkova, Messer, Sheehy, 2014). Personalizirane knjige sadrže informacije specifične za pojedino dijete te su u današnje vrijeme svima lako dostupne (Kucirkova, Messer, Sheehy, 2014. prema: Pakulski i Kaderavek, 2004 i Kucirkova, Messer, Whitelock, 2010). Prema Kucirkova i sur. (2014), personalizirane knjige imaju brojne dobrobiti za djecu pri čemu su najznačajnije stvaranje pozitivne slike o sebi i inkluziju djece drugačijeg socioekonomskog statusa. Istraživanje Kucirkova i sur. (2014) donosi značajne rezultate koji prikazuju kako personalizirane slikovnice utječu na ubrzano proširivanje vokabulara, drugim riječima djeca više i bolje pamte riječi kada su u slikovnicu uključene njihove osobne informacije.

Steve Smallman je uz prethodno navedenu bibliografiju autor personaliziranih slikovnica „Santa is coming to...“ u suradnji s izdavačkim kućama Sourcebooks Jabberwocky, Hometown World i Alicat Publishing. U navedenim slikovnicama, Djed Božićnjak dolazi u gradove

prolazeći kroz poznate lokalitete i kraj svjetski poznatih znamenitosti. Smallman je unutar pet godina pisanja personaliziranih slikovnica za gradove i države napravio 352 inačice. Samo neki od gradova i država koje su dobile svoje personalizirane slikovnice „Santa is coming to...“ su: Denver, Hollywood, Oklahoma City, San Antonio, Seattle, Orlando, New York City, Chester, Berkshire, Bendigo, Australia, Boston, Adelaide, New Mexico i mnogi drugi.

5.4. Bajke koje su pošle po krivu

Prvotna ideja kako Steve Smallman navodi (intervju sa Steve Smallmanom putem elektroničke pošte, 2021), bila je „uvrtna bajka“ o velikom zločestom vuku nazvana „Tri prašćića i prehladeni vuk“, predana nakladniku kao samostalna slikovnica. Izdavačka kuća predložila je niz slikovnica povezanih sa PSHE³ (Personal, Social, Health and Economic education) temama o zdravlju i higijeni. U planu su bile četiri slikovnice koje bi obuhvaćale sljedeće teme: pranje zubi, ispuhivanje nosa, pravilnu prehranu i slično. Kako su se slikovnice pokazale uspješnima, izdavačka kuća je zatražila četiri nova naslova na PSHE teme i naposljetku još četiri slikovnice. U serijalu slikovnica „Bajke koje su pošle po krivu“ nalazi se ukupno dvanaest bajki, od kojih je osam prevedeno na hrvatski jezik. Navedene slikovnice autor nije ilustrirao, zbog zahtjeva izdavačke kuće za modernijom ilustracijom i potpunoj posvećenosti autora tekstu (intervju sa Steve Smallmanom putem elektroničke pošte, 2021). U nastavku rada bit će prikazana analiza dostupnih osam slikovnica.

Bajke koje će biti analizirane u nastavku rada su:

Matovilko, operi svoju zlaćanu kosu! (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Tri prašćića i prehladeni vuk (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Tko je dobar, a tko ne, Crvenkapice? (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Nisi ružno, pače! (Zagreb: Turistička naklada, 2017.)

Snjeguljica i ljutiti patuljak (Zagreb: Turistička naklada, 2018.)

Pojedi sav špinat, Zlatokoso! (Zagreb: Turistička naklada, 2018.)

³ Udruga PSHE nacionalno je tijelo za osobno, socijalno, zdravstveno i ekonomsko obrazovanje (<https://www.pshe-association.org.uk/curriculum-and-resources/resources/programme-study-pshe-education-key-stages-1%E2%80%935>, Preuzeto: 20.7.2021.)

Ne kopaj nos, Pinokio! (Zagreb: Turistička naklada, 2019.)

Vrijeme je za spavanje, Trnoružice! (Zagreb: Turistička naklada, 2019.)

6. INTERPRETACIJA BAJKE

6.1. Socio-emocionalni aspekt

Bajke osim književnih vrijednosti imaju brojne druge vrijednosti koje se prenose čitateljima kroz priču. Kroz bajke, djeca uče o moralnim načelima te rade na izgrađivanju i razvijanju svoje emocionalne ličnosti. Bajka je magičan svijet kroz koji djeca imaju priliku, kada je bajka dobro ispričana, doživjeti dašak čarobnog svijeta gdje su likovi prikazani kao čudesna bića. Samim slušanjem bajke djeca razvijaju svoju sposobnost maštanja i vizualizacije događaja. Važnost bajke za predškolsko dijete vidljiva je u načinu prezentiranja prihvatljivog i pozitivnog ponašanja likova, društveno prihvatljivih manira i kulturnih navika. Kada se govori o pozitivnim osobinama koje dijete može usvojiti iz bajke, najviše se ističe hrabrost, koju prati istinoljubivost, požrtvornost, izdržljivost i strpljenje. Bajka ne opisuje vječnu sreću koju glavni junak doživi na kraju priče, kao ni ljubav koja se spominje na kraju bajke u rečenici: „I živjeli su sretno do kraja života“. U bajkama se opisuje trnovit, iscrpljujući i zahtjevan put koji glavni lik u većini slučajeva mora proći sam, kako bi pravda pobijedila, a glavni lik doživio vječnu sreću i ljubav. Tako slušajući o nedaćama ili teškim trenucima koji su zadesili glavnog junaka, a protežu se kroz cijelo djelo, kraj na čitatelja ostavlja snažan dojam i nadu u sretan ishod (Grgurević i Fabris, 2012).

Složenost emocija u bajkama je prilagođena djetetu u dobi od četvrte do sedme godine, no ponekad je djetetu navedene dobi teško shvatiti zašto se kod zlih likova pojavljuju određene emocije. Autori navode kako je za razumijevanje složenijih emocija potrebna određena razina zrelosti čitatelja koja je proporcionalna s godinama. Kažnjavanje zlih likova od velike je važnosti za moralnu lekciju koju bajka pruža djetetu kako bi dijete učilo raspoznavati dobro od zla. Autori navode kako tada djeca mogu implementirati navedenu lekciju u svakodnevne situacije, kako bi na vrijeme prepoznalo da ga netko ugrožava svojim postupcima (Grgurević i Fabris, 2012).

Autorica Fotez (2019) navodi kako se može reći da bajke imaju odgojnu i obrazovnu vrijednost uz već poznatu književnu vrijednost. Dijete kroz interakciju s bajkama izgrađuje bolje razumijevanje socijalne okoline i razvija svoje socijalne kompetencije. Autorica navodi važnost samoregulacije emocija kroz bajke koje djetetu nude rješenje i model prihvatljivog ponašanja. Bajke pružaju čitatelju prihvatljiv način izražavanja osjećaja. U izoliranom svijetu

bajke, gdje se radnja odvija u dalekoj prošlosti, likovi mogu nesputano izražavati svoje emocije jer ne postoje maske koje ih prekrivaju. Takav način prikaza emocija djetetu daje priliku raspoznavanja i razumijevanja izražavanja emocija i kasniju implementaciju u igri. Autorica navodi kako razgovor s djetetom o pročitanoj bajci pruža osjećaj sigurnost i otvorenost u pokazivanju svojih emocija, drugim riječima emocionalno samoprihvatanje. Kroz bajku dijete može primijetiti kako se likovi upute u novo i nepoznato što djetetu može pomoći u prilagodbi na nove situacije. Postojanjem pozitivnih ishoda prilikom upuštanja u nepoznato, potiče razvoj fleksibilnosti kod djeteta kada se nađe u nepoznatoj situaciji. Bajke pružaju poruku djeci da se zauzmu za sebe i traže preuzimanje odgovornosti za nanesenu štetu (Fotez, 2019).

Primjer bajke čija glavna tema su emocije autora Stevea Smallmana je „Snjeguljica i ljutiti patuljak“. Bajka ima tipičan početak „Jednom davno“, no početak priče je bez previše detalja na koje su čitatelji navikli u tradicionalnim bajkama. Započinje spominjanjem zločeste kraljice koja je ljubomorna na Snjeguljičin izgled i ljepotu. Pri tome se naročito ukazuje na unutarnju ljepotu Snjeguljice koju kraljica ne posjeduje. Usprkos prisutnosti čarobnog ogledalca, u priči se ne navode rečenice koje zla kraljica izgovara u tradicionalnoj verziji braće Grimm „Ogledalce, ogledalce moje, tko je najljepši u zemlji toj?“ (Zipes, 2014, str.171). Može se također uočiti razlika u sporednim likovima u navedenoj bajci, jer se u priči ne spominje lovac i njegova uloga. Braća Grimm svoju verziju započinju u zimskom dobu gdje kraljica sjedi na prozoru i šije. Kako se kraljica zagledala u snježne pahulje i snijeg u tom trenutku se ubola u prst, a tri kapi krvi su pale na snijeg. U ovom dijelu bajke kraljica govori o želji za djetetom bijele puti kao snijeg, rumeno kao krv i crne kose kao ebanovina. Nakon nekog vremena kraljica rodi kćer takvoga izgleda i nazvaše ju Snjeguljica. U bajci Stevea Smallmana izostaje opis fizičkoga izgleda Snjeguljice, gdje se ne pridaje pažnja detaljima izgleda, jer ilustracija pruža podatke koje izostaju u tekstu. U tradicionalnoj verziji navedene bajke spominje se smrt majke, koji u verziji Smallmana izostaje, kao i nasilan čin koji zla kraljica traži od lovca. Osjećaji koji se javljaju na početku priče su ljubomora zle kraljice na ljepotu Snjeguljice i strah od kraljice koji potiče Snjeguljicu na bijeg u šumu. Šuma Snjeguljici predstavlja za nju novi, neistraženi i nepoznati svijet. U tradicionalnoj verziji bajke braće Grimm Snjeguljica od umora legne u krevet i utone u san, dok u navedenoj verziji autora Smallmana Snjeguljica krene pospremati kolibu i kasnije napravi ručak jer je uvjeren da u tako maloj kolibi žive djeca. Autor Smallman time prikazuje Snjeguljicu kao brižnu, vrijednu i optimističnu osobu. U verziji braće Grimm patuljci nisu imali imena dok u novijim verzijama autori preferiraju imenovati patuljke imenima koji reflektiraju njihovu osobnost. Tako je i Smallman dao imena patuljcima, koja su nastala iz

pridjeva koji opisuju „mane“ svakoga od njih; Vikalo, Smrdljivko, Šmrcavko, Srećko, Njupalo, Dlakavko i Ljutko. Patuljak Ljutko ima problema s pokazivanjem emocije bijesa i ljutnje što autor prikazuje njegovim ponašanjem i načinom govora, s naglaskom na neprihvatljivost takvog ponašanja. Ostali patuljci objašnjavaju Snjeguljici što sve Ljutka ljuti, pri čemu se po imenu patuljaka primjećuje povezanost navedene emocije s „manom“ patuljaka. Snjeguljica kroz razgovor s Ljutkom predlaže bolji način nošenja s emocijama u njegovom razgovoru s drugim patuljcima. Može se uvidjeti kako se Snjeguljica u verziji Stevea Smallmana ponaša kao odrasla osoba koja je spremna pomoći. Čitanjem ove verzije može se kod djeteta potaknuti osjećaj sigurnosti pri povjeravanju odrasloj osobi, kada naiđe na poteškoću s kojom se sam ne može nositi. Na kraju bajke „Snjeguljica i ljutiti patuljak“ vidljiva je pozitivna promjena ponašanja patuljaka Ljutka, a Snjeguljica živi sretno s patuljcima u njihovoj kolibi do kraja života. U navedenoj verziji zla kraljica ne uspije začaranom jabukom uspavati Snjeguljicu i ne postoji princ, koji je na kraju spašava kako je to prikazano u verziji braće Grimm. U tradicionalnoj verziji braće Grimm, odnos Snjeguljice i patuljaka je drugačiji, odnosno Snjeguljica je djevojka koja odrasta i nailazi na iskušenja. Patuljci u toj verziji bajke, imaju ulogu razumnog i realističnog gledanja na moguća iskušenja koje kraljica stavlja pred Snjeguljicu. Tradicionalna verzija ima sretan kraj gdje dobri likovi bivaju nagrađeni, a zli kažnjeni za svoja nedjela. U verziji Stevea Smallmana vidljiva je optimističnost i dobrotu Snjeguljice te još jednom dokazuje kako dobro, ovdje u obliku lijepog ponašanja, uvijek pobjeđuje. (Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

„Vrijeme je za spavanje, Trnoružice!“ je bajka autora Stevea Smallmana koja govori o važnosti sna. Bajka započinje s: „Jednom davno...“ što predstavlja bezvremensku neodređenost radnje. U navedenoj modernoj verziji bajke izostaje proročanstvo o rođenju kćeri. Nakon rođenja djevojčice, kralj i kraljica pozvali su pet vila kako bi poklonile djevojčici darove, dok je u verziji braće Grimm dvanaest dobrih vila i jedna zla. Vile predstavljaju talente koje djevojčica ima, odnosno kroz priču ih „dobije“, što čitatelju pruža optimističnost i vjeru u postojanje svojih talenata. U klasičnoj odnosno tradicionalnoj verziji bajke, kralj i kraljica nisu pozvali trinaestu vilu jer su imali samo dvanaest tanjura, što je nagnalo trinaestu vilu na osvetu. Zajednički element tradicionalne verzije i verzije Stevea Smallmana je činjenica da jedna vila nije izgovorila svoju želju za princezu, prije nego što je zla vila bacila kletvu. Samim time pružio se prostor da se ublaži kletva i omogući način poništavanja iste. U ovom dijelu priče vidljiva je borba dobra i zla uz početnu prepreku, odnosno kletvu bačenu iz osвете, s kojom se dobri likovi susreću. Motiv vretena prisutan je u obje verzije bajke kao predmet koji će odrediti

sudbinu princeze. U bajci „Vrijeme je za spavanje, Trnoružice!“ princeza Aurora nije voljela spavati. Toliko joj je bilo mrsko ići spavati da nije slušala roditelje nego bi ostajala budna cijele noći i jela slatkiše. Kao posljedica manjka sna Aurora bi ujutro bila mrzovoljna i pospana. Svoje loše raspoloženje iskaljivala bi vikanjem na drugu djecu zbog čega su drugi odbijali igru s njom. Autor u bajci navodi kako je zbog umora postala nespretna, rušila bi stvari, padale bi joj stvari iz ruke ili se spoticala o namještaj. U tradicionalnoj verziji, kletva će se obistinuti na petnaesti rođendan, dok u verziji Smallmana je u pitanju šesnaesti rođendan. Opis načina na koji Trnoružica nađe vreteno je vrlo sličan u klasičnoj verziji i suvremenoj verziji autora Smallmana, ali se razlikuje u događaju koju mu prethodi. U klasičnoj verziji Trnoružica ostane sama u dvorcu, iz dosade pronalazi stari toranj u kojem se nalazi vreteno i ostvari se bačena kletva. Međutim, u modernoj verziji Trnoružica se na svoj šesnaesti rođendan naljuti zbog neispavanosti te gundajući hoda po dvorcu, nakon čega otkrije novu sobu i zbog svoje nespretnosti nabode se na vreteno. U obje verzije Trnoružicu probudi poljubac princa. U bajci Stevea Smallmana se Trnoružica, u ovoj verziji nazvana Aurora, kada se probudi ispriča roditeljima što je bila mrzovoljna. Shvatila je važnost sna i na kraju se udala za princa. Tema analizirane verzije bajke stavljena je u suvremen kontekst, a način obrade teme dopušta djetetu da se poistovjeti sa situacijom. Autor kroz verziju „Vrijeme je za spavanje, Trnoružice!“ ističe važnost navike spavanja te utjecaj neispavanosti na prisutnost negativnih emocija i promjene ponašanja. Analizirana verzija ima sretan završetak u kojem dobro pobjeđuje nad zlom (Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

Bajka „Matovilko, operi svoju zlaćanu kosu!“ također ima uobičajen početak: „Jednom davno...“ koji uvodi čitatelja u prošlost ispunjenu čarolijom. Početak u tradicionalnoj verziji bajke navodi bolest žene i odlučnost njezina muža da joj pomogne, tako da joj iz vrta vještice donese biljku. Vještica dopušta muškarcu da uzme koliko mu treba pod uvjetom da prvo dijete daju njoj, što se i dogodilo. U verziji Stevea Smallmana izostaje opis kako je vještica otela Matovilku koju zatoči u sobu na vrhu kule. Kula u obje verzije bajke, nema vrata niti stubište, nego Matovilka spušta svoju dugu kosu po kojoj se zatim vještica popne u kulu. Prikazom kule bez vrata i stepenica, pokazuje se lukavost vještice da Matovilki onemogući bijeg, no istovremeno manjak interesa djevojke da propitkuje. Poznata rečenica: „Matovilko, Matovilko, spusti svoju zlaćanu kosu!“ također je prisutna u tradicionalnoj verziji i verziji autora Smallmana. U bajci Steve Smallmana navode se osjećaji Matovilke kada je sama u kuli, prevladava osjećaj usamljenosti i tuge. Matovilka odustaje od češljanja i pranja kose jer joj za to treba previše vremena i truda, zbog čega joj se kosa počela prljati. U tradicionalnoj verziji

braće Grimm, Matovilkin lijepi glas i pjesmu čuje princ s kojim se upozna i planira bijeg od zle vještice. Međutim, vještica saznaje za plan bijega, odreže Matovilki kosu i pošalje je da živi u pustinji. Prikazom okrutnog čina vještice i oduzimanjem vanjske ljepote, prekrasne zlatne kose djevojke, pokazuje se kako je unutarnja ljepota i dobrotu važnija. Zatim vještica, u tradicionalnoj verziji bajke, dočeka princa koji se popeo po zavezanoj kosi Matovilke i gurne ga niz kulu, pri čemu padne na trnje koje ga oslijepi. Princ je lutao dvije godine po šumi i napokon došao do pustinje gdje je živjela Matovilka. Matovilka je rodila blizance i svojim suzama izliječila oči princa. Na kraju tradicionalne verzije bajke vraćaju se u kraljevstvo gdje zauvijek žive sretno. Verzija braće Grimm dokazuje da unatoč teškoćama i problemima s kojima su se dobri likovi susreli, dobro uvijek pobjedi, što šalje važnu poruku čitatelju. Verzija Stevea Smallmana ima tri princa, od kojih prva dva ne uspijevaju spasiti Matovilku. Prvi princ odustaje od penjanja po zlačanoj kosi Matovilke kada uvidje koliko je prljava, drugog princa su pri pokušaju da se popne po kosi napale uši te odustaje od spašavanja Matovilke. U bajci „Matovilko, operi svoju zlačanu kosu!“ i sama vještica odustaje od penjanja po zamazanoj kosi i odlazi zauvijek. Autor Smallman, na šaljiv način, šalje poruku o važnosti održavanja higijene i stvaranju pozitivnih navika. Zadnji, treći kraljević nije došao spasiti Matovilku već njezinu kosu tako što joj je pomogao oprati i ošišati kosu od koje je napravio perike. Zadnji kraljević nije se želio oženiti Matovilkom nego je samo ošišati, što mijenja pogled na ulogu princa u bajkama. Kraljević nije imao samo ulogu kraljevića, nego ima svoj frizerski salon u kojem mu Matovilka pomaže te prodaju perike napravljene od Matovilkine duge zlačane kose za cijelo kraljevstvo. Analizirana bajka kod djece osvještava važnost osobnih higijenskih navika. Verzija Stevea Smallmana znatno se razlikuje od tradicionalne, unatoč prisutnosti istog glavnog lika u obje verzije. Tema priče i poruka, koju šalje Smallmanova verzija, nema previše dodirnih točaka s tradicionalnom verzijom. Unatoč tome, nudi novi pogled na utjecaj emocija pri zapostavljanju brige o vlastitom zdravlju i higijeni. Analizirana verzija nudi vjeru u optimističan rasplet unatoč preprekama i teškoćama s kojima se glavni lik susreće (Hunt, 1976).

Bajka „Tko je dobar, a tko ne, Crvenkapice?“ autora Stevea Smallmana govori o sigurnosti što je vidljivo i u dijelovima tradicionalne verzije braće Grimm. Bajka započinje riječima: „Jednom davno...“ kao i u tradicionalnoj verziji bajke uz objašnjenje od kuda ime Crvenkapica. U tradicionalnoj verziji braće Grimm majka šalje Crvenkapicu k baki i govori neka ne skreće s puta, dok u verziji Stevea Smallmana majka odmah upozorava Crvenkapicu da ne razgovara s neznancima i kome da se obrati kada je u opasnosti. U verziji braće Grimm Crvenkapica susreće vuka i razgovara s njim te mu kaže gdje je bakina kućica u šumi, dok u verziji „Tko je dobar, a

tko ne, Crvenkapice?“ kada sretne vuka Crvenkapica u strahu pobjegne. Nakon toga sretne zeca kojem ispriča sve o svojoj bakici. Verzija braće Grimm pokazuje vuka kao zločestog lika u priči koji pojede bakicu, obuče njenu odjeću i legne u njen krevet kako bi pojeo i Crvenkapicu kada stigne do kućice. U bajci autora Smallmana vuk se požuri do bakičine kućice ali iz drugačijeg razloga, naime u ovoj verziji bajke on je bakičin prijatelj, dok je zec u priči bio poznati kradljivac. Kada Crvenkapica dođe kod bake u pratnji zeca primijeti da umjesto bakice u krevetu leži vuk te je odmah pretpostavila kako je on pojeo bakicu. Bakica je začula vrisak Crvenkapice i ušla u sobu noseći čaj za bolesnog vuka koji je bakici sve ispričao. U tom trenutku zec se spremao pobjeći s ukradenim stvarima. Bakica je prije toga nazvala policiju, nakon čega je u sobu je ušao policajac te uhitio zeca prije no što je uspio pobjeći. Autor je odabirom zeca, kao dodatnoga lika u priči, od svima nevine i nježne životinje napravio glavnog zlikovca. Bajka „Tko je dobar, a tko ne, Crvenkapice?“ daje novi pogled na pojam nepoznate osobe i upozorenje kako dijete ne treba dijeliti informacije s osobama koje ne poznaje. Bajka se također razlikuje i u završetku jer Crvenkapica, bakica i vuk zajedno pričaju uz čaj, dok policajac odvodi zeca u zatvor. Autor Smallman je, zamijenivši lik lovca s likom policajca, umanjio nasilnost prisutnu na kraju tradicionalne verzije. Unatoč brojnim elementima koji povezuju analizirane verzije priče, pridavanjem novih i neočekivanih karakteristika likovima u verziji Stevea Smallmana, potiče čitatelja da ne donosi prerano zaključke s nedovoljno dostupnim informacija o osobi ili situaciji. Kao pedagoški element, analizirane verzije Stevea Smallmana, vidljiv je princip nagrade i kazne pri čemu dobar lik uvijek biva nagrađen, a loši kažnjeni. (Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Hunt, 1976).

Početak bajke Stevea Smallmana „Nisi ružno, pače!“ razlikuje se od tradicionalne verzije Andersena. U tradicionalnoj verziji spominje se godišnje doba ljeto te se opisuje mjesto gdje se radnja odvija. Verzija Stevea Smallmana započinje neodređenošću mjesta i vremena riječima „Jednog je dana...“. Glavna tema tradicionalne verzije Andersena i nove verzije Stevea Smallmana je ista, nasilje s prisutnim određenim razlikama u fabuli. Dok su u prethodnim bajkama glavni likovi u ljudskom obliku ovdje to nije slučaj. Glavni lik u priči je pače, odnosno labud. U Andersenovoj verziji spominje se kako mama patka nestrpljivo sjedi na jajima u dvorištu stare farme i danima čeka da se njeni pačići izlegnu. Kada se njezini pačići izlegnu mama patka uvidje kako je zadnji pačić drugačiji, veći i sivi. U verziji Stevea Smallmana se ne spominje gdje je mama patka sjedila i koliko dugo je čekala, što je element neodređenog prostora i vremena. U obje verzije zadnji pačić se izlegne kasnije, no postoji razlika u reakciji mame patke. Bajka Stevea Smallmana opisuje mamu patku kao brižnu i zaštitnički nastrojenu

od samoga početka. U tradicionalnoj verziji, dolaskom mame patke i njezinih pačića među ostale životinje na farmi, pačić doživljava diskriminaciju i nasilje na temelju njegova izgleda te mama patka stane u njegovu obranu. Pačić se prvi puta susreće s nasiljem od strane zlih likova i bježi s dvorišta farme prema šumi, u tradicionalnoj verziji se po prvi puta spominju osjećaji pačića. Tradicionalna verzija Andersena prikazuje situacije i neprilike kroz koje pačić sam prolazi te je odlučio živjeti u jezeru gdje cijeli dan može nesmetano plivati. Vidjevši labudove, postao je tužan što ne može biti poput njih, za njega, najljepših ptica koje je vidio. Djeca se lako poistovjete s likom koji isto proživljavaju, takav je slučaj s tradicionalnom verzijom gdje se javljaju teške emocije. Nakon što se jezero zaledilo, pačić je ostao zarobljen, sve dok ga čovjek nije spasio. Kada se pačić oporavio stiglo je proljeće, on odluči otići i vratiti se u jezero. Dolaskom u jezero ugledao je bijele labudove. Tužan je krenuo prema njima u nadi da će mu oni uskratiti muke oduzevši mu život. Kako je plivao u jezeru, pognute glave, ugledao je svoj odraz u vodi i shvatio da se njegov izgled promijenio. Ono malo, „ružno pače“ pretvorilo se u prekrasnog bijelog labuda. Tradicionalna verzija ima sretan završetak za glavnog lika gdje biva nagrađen promjenom izgleda, drugim riječima odrastanjem koje sa sobom nosi promjene. Verzija Stevea Smallmana ne navodi pustolovine koje pačić prolazi, nego spominje kako pačić ima prijatelja vrapčića. Prisutnost prijatelja, čitatelju daje nadu da nisu sami. Kako braća i ostale životinje maltretiraju i rugaju se pačiću, on odluči otići i svom jedinom prijatelju ostaviti poruku. Vrapčić je ukazao pačićima na posljedice njihova ružna ponašanja prema ružnom pačetu, nazvanom Čuperko. Kako su se pačići osjećali krivima za odlazak Čuperka, zajedno odlaze tražiti pačića. U verziji Stevea Smallmana, za razliku od tradicionalne verzije, kod braće koja ismijavaju ružnog pačića pojavljuje se osjećaj krivnje i pozitivan način promijene lošeg ponašanja. Lik vrapčića dobar je primjer djeci kako reagirati na nasilno ponašanje prema drugima te kako ukazati drugima da je njihovo ponašanje neprihvatljivo. Vrapčić je pronašao ružnog pačića i zajedno su se uputili kući. Na putu su začuli kako lisac lovi ostale pačiće te je ružno pače stalo u njihovu obranu. Autor ovime prikazuje kako je pačić, žrtva nasilja, stao u obranu onih koji su prvenstveno bili nasilnici. Pokazuje se spremnost pačića na obranu od nasilja i zauzimanje za druge koji prolaze kroz istu situaciju kao on. Kako je ružno pače krenulo prema liscu, on je zakoračio unatrag i upao u vodu. Autor ovdje naglašava kako je to hrabar čin, zauzeti se za druge i braniti ih od nasilja. Pačići su se ispričali ružnom pačetu što su ga diskriminirali i omalovažavali samo na temelju drugačijeg izgleda. Tradicionalna verzija i verzija Stevea Smallmana, razlikuju se po završetku, iako obje verzije završavaju sretno za malog pačića. U verziji Stevea Smallmana, ružno pače se ne pretvori u prekrasnog bijelog labuda, već biva prihvaćen unatoč drugačijem izgledu te ostaje dražesno i drugačije pače. Obje

verzije priče djetetu ukazuju kako nasilje nije prihvatljiv način ponašanja i ne smije ga se tolerirati. Verzija Stevea Smallmana pokazuje kako treba prihvatiti druge bez obzira na različitosti te kada povrijediš nekoga trebaš se ispričati. Bitno je djetetu ponuditi pravilan model nošenja s emocijama što priča „Nisi ružno, pače!“ sjajno prikazuje. Tradicionalna verzija pokazuje kako osoba s vremenom odrasta i mijenja se, pri tome se misli na izgled, emocionalni razvoj, pogled na svijet i okruženje u kojem se osoba kreće. Na kraju osoba pronade svoje mjesto u svijetu, odnosno društvo u kojem će biti prihvaćeno. Obje verzije ukazuju na važnost ne odustajanja pred preprekama i teškoćama jer na kraju dobar lik uvijek pobjeđuje i biva nagrađen, bilo to materijalno ili emocionalno (Andersen, 1992).

„Tri prašćića i prehladeni vuk“, autora Steve Smallmana, priča je o širenju klica. Tradicionalna verzija Halliwell-Phillippsa započinje odlaskom tri prašćića od kuće jer ih majka više nije mogla hraniti. Prvi prašćić izgradi kuću od slame. Vuk je u želji da pojede prašćića, počeo puhati i slamnata kućica se srušila te vuk pojede prašćića. Drugi prašćić napravi drvenu kućicu. Zatim dođe vuk do kućice drugog prašćića te je otpuhao i njegovu kućicu, nakon čega vuk pojede i drugog prašćića. Treći prašćić je sagradio kuću od cigle, vuk je zaprijetio da će puhati i otpuhati kuću. Vuk je puhao i puhao no nije mogao otpuhati ciglenu kućicu. Vuk je u namjeri da pojede prašćića, smišljao gdje bi sve on i prašćić mogli zajedno ići, no prašćić je znao da se vuk nije promijenio i još uvijek ima iste namjere. Kada je vuku svaki plan propao, ljutit je odlučio spustiti se kroz dimnjak i pojesti prašćića. Kako je prašćić vidio što će vuk napraviti, pripremio je lonac vruće vode u koju je vuk upao. Prašćić je brzo poklopio lonac i skuhao vuka za večeru. Tradicionalna verzija završava rečenicom koja nagoviješta sretan ostatak života trećeg i vrlo snalažljivog prašćića. Bajka ima sretan kraj samo za jednog prašćića, koji je svojom snalažljivošću pobijedio vuka i sam ga kaznio. Priča daje optimističan pogled kako se manje i slabije osobe, uz snalažljivost mogu obraniti od opasnosti. Verzija Stevea Smallmana započinje odlaskom prašćića od kuće pri čemu im majka svakome daje paket maramica i nešto novčića. Prvi prašćić kupi slamu i napravi si slamnatu kućicu te nakon toga legne spavati. Drugi prašćić kupi drva i napravi drvenu kućicu te sjedne gledati televiziju. Treći prašćić kupi opeku i sagradi ciglenu kuću te pojede kolač. Kraj slamnate kućice prvog prašćića prolazi je prehladen vuk i kroz prozor vidio paket maramica koje su mu trebale. Autor predstavlja vuka kao dobrog i dragog lika ove priče samo što je bio prehladen te mu je curio nos. Vuk je pristojno pokucao na vrata i zamolio prašćića da mu otvori vrata, prašćić je odbio. Vuk je zamolio prašćića da otvori jer mu treba maramica. Dok je izgovarao tu rečenicu toliko jako je kihnuo da je otpuhao kućicu. Prašćić je u strahu pobjegao u drvenu kućicu drugog

prašćića, no vuk je pratio prašćića do tamo. Vuk je ponovno, pristojno pokucao na vrata i zamolio prašćiće da otvore vrata, no prašćići su odbili. U trenutku kada je vuk pokušavao objasniti zašto da otvore vrata i da treba samo maramice, ponovno kihne i otpuše kućicu. Vuk je pratio prašćiće do treće kućice od opeke, ponovno pokucao i zamolio prašćiće da otvore vrata. Kako su prašćići odbili otvoriti vrata, vuk je pokušao reći kako mu samo treba maramica, no u tom trenutku je ponovno kihnuo. Vuk je tada najjače i najslinavije kihnuo, ali kućica se nije pomaknula te su prašćiću veselo zaplesali. Vidjevši to, vuk se razljuti i popne se na krov kućice, ali za to vrijeme prašćići pripreme vatru i lonac s vodom u nadi da će se vuk opeći. Kako je vuk brzo upao u lonac pun tople vode, vatra se ugasila. Prašćići su se uplašili da će ih vuk pojesti, no on je samo trebao maramicu za nos. Autor Smallman u svojoj verziji odbacuje stereotipni prikaz vuka kao lošeg lika u pričama, štoviše prikazuje ga kao dobrog i pristojnog koji na kraju biva nagrađen, maramicama i toplom kupkom. Kako im je htio reći što mu treba, kihne i zaslini prašćiće te se oni zaraze. Tri prašćića su s vukom, pili čaj i zajedno puhali nos. Tradicionalna verzija i verzija Stevea Smallmana imaju iste likove i materijale od kojih prašćići naprave svoje kućice, no razlikuju se u temi i poruci priče. Verzija Stevea Smallmana ukazuje na važnost higijene te lakog širenja zaraznosti ako se higijena zanemari. Analizirana verzija Stevea Smallmana ne sadrži zle likove, kao što je to slučaj u tradicionalnoj verziji. Unatoč tome, prenosi čitatelju poželjne vrijednosti i higijenske navike kao dio odgojne uloge (Halliwell-Phillipps, bez. dat.; Jacobs, 2002).

Bajka „Pojedi sav špinat, Zlatokoso!“, autora Stevea Smallmana, govori o pravilnoj prehrani po čemu se razlikuje od tradicionalne verzije. Tradicionalna verzija, započinje neodređenošću vremena rečenicom: „Jednom davno...“ te nosi naziv „Priča o tri medvjeda“ (Jacobs, 2002). Bajka započinje opisivanjem tri medvjeda, od kojih je svaki imao svoju zdjelicu, svoj stolac i svoj krevet koji odgovaraju veličini svakog medvjeda. Tradicionalna verzija je, umjesto lika djevojčice po imenu Zlatokosa, imala lika male stare žene. Kasnije se, u novijim verzijama, promijenio lik u djevojčicu kako bi se čitatelji lakše poistovjetili te se bolje prenijela poruka priče. U tradicionalnoj verziji, mala starica se predstavlja kao zločesti lik koji nije čekao da se medvjedi vrate, već je nepozvana upala u kuću. Ukazuje se na loše ponašanje male starice koja ulazi u tuđu kuću, koristi tuđe stvari i napravi materijalnu štetu. Kraj tradicionalne verzije ostaje neriješen, odnosno ne zna se što se dogodi s malom staricom niti kako su medvjedi dalje živjeli. Tradicionalna verzija ne nudi rješenje i sretan završetak na kakav su čitatelji navikli u bajkama, no prenosi bitnu poruku, ukazuje na važnost poštivanja tuđe imovine i privatnosti. Verzija Stevea Smallmana također započne neodređenošću vremena

rečenicom: „Jednom davno...“, no s naglaskom na Zlatokosu kao glavnog lika. Uz opis izgleda djevojčice, autor navodi i njezinu tešku narav. Čitajući verziju Stevea Smallmana, djeca se lako poistovjete s likom Zlatokose koja odbija jesti zdravu hranu. Zlatokosa prkosi molbi roditelja da pojede nešto zdravo i bježi od kuće. Kao što je u tradicionalnoj verziji, tako i verziji Smallmana, Zlatokosa nepozvano ulazi u kolibu te radi materijalnu štetu. Zlatokosa je isprobala sve kaše, sjela na svaki stolac i legla u svaki krevet dok nije pronašla ono što joj je najviše odgovaralo, ne mareći za nered koji ostavlja za sobom. Obitelj medvjeda se vraća kući i zatekne je u neredu, zatim se zaputi na kat gdje nađu Zlatokosu kako spava u najmanjem krevetiću. Razlika tradicionalne verzije i verzije Smallmana je u reakciji djevojčice kada se probudi, pri čemu u prvoj pobjegne dok se u drugoj ispriča medvjedima. Takva reakcija pruža čitatelju primjer kako ne smiju bježati kada naprave nešto loše već se moraju ispričati te se tako prenose dobre vrijednosti i navike. Zlatokosa zatim popravi stolac koji je strgala te je pokupila kašu koju je prosula. Kada je djevojčica pomislila da će je medvjedi pojesti, oni joj pruže tanjur variva i krišku kruha. Autor ovim primjerom pokazuje da kada se ispričaš za svoja loša djela nećeš dobiti kaznu i pri tome aludirajući na pravilnu prehranu. Kada je Zlatokosa počistila sav nered koji je napravila u kolibi, obitelj medvjeda ju otprati do njene kuće i usput su nabrali kupine. Mali medvjed Zlatokosi ukazuje kako se slatko, u ovom slučaju sladoled, može jesti za desert. U verziji Stevea Smallmana, prenosi se poruka preuzimanja odgovornosti za svoja djela i ako su ona bila loša, pridonosi stvaranju pozitivnih navika. Nagrada za promjenu ponašanja Zlatokose je u obliku pravilne prehrane koju joj obitelj medvjeda nudi, nakon što je ispravila sve loše što je napravila, čime se ističe pedagoški aspekt da dobri likovi bivaju nagrađeni (Jacobs, 2002.; Mezić, 2020).

Priču Pinokio nemoguće je svrstati pod jedan književni žanr. Priča sadrži elemente bajke, pustolovnog romana, basne i pripovijetke, no većinom se radi prepoznatljivih elemenata svrstava u bajku (Hamersak i Zima, 2015). Tradicionalna verzija i verzija Stevea Smallmana razlikuju se u poruci koju daju čitatelju. „Ne kopaj nos, Pinokio!“, Stevea Smallmana, je priča o higijeni, iako kao i tradicionalna verzija govori o posljedicama laganja. Bajka, u tradicionalnoj verziji, započinje bezvremenskom neodređenošću rečenicom: „Jednom davno...“ koja čitatelja odvodi u čarobnu prošlost. Tradicionalna verzija autora Collodi govori o mnogim avanturama i nedaćama kroz koje drveni dječak Pinokio prolazi. Kroz bajku je vidljiv razvoj i odrastanje Pinokija kroz iskušenja na koje nailazi. Verzija Stevea Smallmana započinje Geppettovom izradom Pinokija kako ne bi bio usamljen. Pinokio je izgledao kao pravi dječak, čak mu je Geppetto napravio nosnice. Dobra vila je svojim štapićem udahнула život u drvenog lutka uz

obećanje da će ga pretvoriti u pravog dječaka ukoliko će slušati Geppetta i neće kopati nos. Pinokio se trudio biti dobar, ali je kopao nos i bacao šmrklje na pod, na koje bi se Geppetto poskliznuo i pao. Kada bi lagao da ne kopa nos, nos bi, kao i u tradicionalnoj verziji, narastao. Geppetto je uvidio kako se Pinokio ne može riješiti svoje ružne navike te mu pokloni cvrčka koji će mu pomoći. Svaki put kada bi Pinokio krenuo kopati nos, cvrčak bi mu skočio na prst i upozorio ga. Jednog dana je prekasno reagirao te je završio u Pinokijevom nosu zbog čega ga je drveni lutak morao ispuhati. Pinokio se ispričao cvrčku i obećao da će se riješiti ružne navike te umjesto kopanja nosa će ga ispuhati. Kako je Pinokio održao obećanje, dobra vila ga pretvori u pravog dječaka. Verzija Stevea Smallmana nudi pozitivan primjer rješavanja ružne navike, uz dobivanje nagrade. Iako u analiziranoj verziji ne postoje zli likovi, kao što je to u verziji Collodija, priča pruža optimističnost u promjeni loših navika dobrih likova (Collodi, 1996.; Filipović, 2017).

6.2. Psihološki pristup i biblioterapija

Animalistikom likova u dječjoj književnosti prikazuju se ljudski osjećaji, reflektiraju se ljudski psihički čimbenici. Prikazivanje likova u životinjskom obliku prisutno je u gotovo svim aspektima dječje svakodnevice. Animalistika je prisutna, ne samo u književnosti namijenjenoj djeci, već i u novijim oblicima medija i komercijalnoj kulturi kojoj je dijete svakodnevno izloženo (Hamersak i Zima, 2015). Antropomorfnim prikazivanjem životinja u pričama najčešće su predstavljeni u životinjskom obliku, obučeni kao ljudi koji vladaju i žive kao ljudi (Crnković, 1980).

U svijetu bajka i mitologije brojni predmeti ili likovi imaju određenu simboliku i značenje. U bajkama Stevea Smallmana pojavljuju se predmeti koji održavaju povezanost s tradicionalnim verzijama. Simbol vuka u antici se povezivao s bogovima Apolonom i Marsom, a kasnije su Rimljani koristili prikaz vučice koja je odgojila Romula i Rema. U srednjem vijeku vuk je bio utjelovljenje lošeg ili zla, odnosno lukavosti i proždrljivosti. Prikaz vučje glave može simbolizirati vrlinu razboritosti. U bajkama su vukovi prikazivani kao zli likovi, no to nije slučaj u bajkama „Tri prašćića i prehladeni vuk“ i „Tko je dobar, a tko ne, Crvenkapice?“ Stevea Smallmana, koji ih prikazuje kao dobre, pristojne i brižne likove, time odstupa od stereotipnog prikazivanja životinja u bajkama. Kod simbola zrcala u „Snjeguljica i ljutiti patuljak“ i tradicionalnoj verziji može mu se dodijeliti značenje odraza oholosti, taštine i bludnosti zle kraljice. Simbol jabuke ima značenje Čovjekova pada, dok s druge strane može referirati na buduće iskupljenje (u kršćanstvu). Jabuka u bajkama i mitologiji ukazuje na oprez i smatra se voćem sa Stabla znanja. U verziji bajke braće Grimm zla vještica uspava Snjeguljicu otrovanom

jabukom, dok u verziji Stevea Smallmana patuljak se sudari s vješticom te joj jabuka ispadne. Kako jabuka padne na tlo pokaže svoju moć uništenja i time se spriječi trovanje Snjeguljice. U bajci „Trnružice, vrijeme je za spavanje!“ vreteno igra bitnu ulogu kao i u verziji braće Grimm. Vreteno ima simbolično značenje nečega što prede nit ljudskoga života (Grimm, Grimm, Kralj, 2011; Hall, 1998 i Zipes, 2014).

Tijekom analize bajka Stevea Smallmana vidljivi su prisutni brojevi koje se u književnosti povezuje s određenom simbolikom. Najčešći broj u pričama je broj tri, tako i u bajkama „Pojedi sav špinat, Zlatokoso!“, „Operi svoju zlaćanu kosu, Matovilko!“ i „Tri prašćića i prehladeni vuk“. Broju tri pridaje se simboličko značenje savršenstva, simbola života, cjelovitosti, rasta i napretka. U svjetskim mitologijama broj tri ima središnju ulogu, bogovi su prikazivani u trojstvu. Autorica Germ navodi kako je Platon definirao tri temeljna stupnja spoznaje i tri sile koje im odgovaraju, spoznaje su: osjetilna i umna spoznaja i predodžbena moć, dok su sile: umno htijenje, nagon i volja. Pitagorini učenici broj tri povezuju s tri točke koje određuju trokut, sam trokut kao geometrijski lik predstavlja ishodište za oblikovanje drugih likova. Smallman u bajci „Pojedi sav špinat, Zlatokoso!“, kao što se i u tradicionalnoj verziji, navodi tri medvjeda njihove tri zdjelice, tri stolčića, tri kreveta pri čemu se međusobno razlikuju po veličini. U bajci „Operi svoju zlaćanu kosu, Matovilko!“ spominju se tri princa od kojih treći princ uspijeva pomoći Matovilki. Broj tri u bajci „Tri prašćića i prehladeni vuk“ također je prisutan što je vidljivo iz samog naslova. Kao i u tradicionalnoj verziji, tako i u verziji Stevea Smallmana kada se prašćići ponovno nađu zajedno tek se tada mogu obraniti što se može protumačiti kao simbol zaokruženosti i cjelovitosti u broju tri (Germ, 2004; Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

U bajci „Nisi ružno, pače“ pojavljuje se broj četiri koji simbolizira skladnost i uravnoteženost svijeta. Broj četiri smatra se znakom reda, zakonitosti ali i čvrstoće. Prema pitagorejskoj tradiciji zbrojem brojeva jedan, dva, tri i četiri dobiva se deset što označava svetu dekadu. Često se broju četiri dodjeljuje simbol čovjeka i značenjem broja četiri se objašnjava nastanak svemira (četiri elementa: voda, zrak, vatra i zemlja). Simbolika broja četiri prisutna je kod zodijaka, postoje četiri skupine znakova: zemljani (djeвица, jarac i bik), vodeni (škorpijon, rak i riba), zračni (blizanci, vaga i vodenjak) te vatreni (ovan, lav i strijelac). Navedene skupine su podijeljene po osnovnim elementima kojima se objašnjava nastanak svemira. Vrste temperamenta su također povezane brojem četiri te su ih određivale četiri vrste tjelesnih tekućina. Uz kršćanstvo vežemo četiri evanđelista, četiri rajske rijeke, četiri kraka križa i brojne druge simbole vezane brojem četiri. U tradicionalnoj verziji bajke kao i u verziji Stevea

Smallmana sve ukupno je četiri pačića, pritom računajući i „ružno pače“ (Germ, 2004; Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

Simbolika broja pet predstavlja čovjekovih pet osjetila, pet prstiju na ruci i pet načina spoznaje. Broj pet koji se dobije spajanjem broja dva i tri, odnosno parnog i neparnog broja, prikazuje spajanje muškog i ženskog principa. Autorica navodi kako je prema Pitagorejcima broj pet simbol božanskog vjenčanja, veza između čovjeka i božanskoga. U antičkoj mitologiji broj pet predstavlja broj božice ljubavi Afrodite (grčke) i Venere (rimске božice). Petokraka zvijezda snažan je zaštitnički znak u starim kulturama, predstavlja znak duhovne harmonije i unutarnje snage te je simbol sreće. Množenje broja pet s bilo kojim brojem dobije se umnožak u kojem se brojka ponavlja na kraju. Simbolika broja pet vidljiva je u povijesti i shvaćanju kršćanstva gdje se najviše ističu pet Mojsijevih knjiga. U bajci „Vrijeme je za spavanje, Trnoružice!“ autor spominje pet dobrih vila koje djevojčici daruju po jedan talent što se može protumačiti kao poklon unutarnje snage i duhovne harmonije. U tradicionalnoj verziji bajke spominju se trinaest vila od kojih jedna nije pozvana te se osveti tako da baci čin na Trnoružicu (Germ, 2004; Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

Uz broj tri, broj sedam se najčešće pojavljuje u bajkama. Broj sedam označava motiv savršenosti, dovršenosti i zaokruženosti sklada u prostoru i vremenu. U starim kulturama broj sedam veže se uz sedam planeta, sedam božanstva, sedam tonova u glazbenoj ljestvici. Vjervanje uz sedam planeta iz staroga vijeka objašnjava vladavinu svakoga planeta po jedan od sedam dana u tjednu. Broj sedam predstavlja sedam svjetskih čuda antičkog razdoblja. Sedam kao broj simbolizira čovjeka kao harmoniju duhovnog i tjelesnog kojem sa sedam mjeseci narastu zubi te se mijenjaju oko sedme godine. Smallman u bajci „Snjeguljica i ljutiti patuljak“ navodi sedam patuljaka kao što je to u verziji braće Grimm (Germ, 2004; Grimm, Grimm, Kralj, 2011 i Zipes, 2014).

U tradicionalnoj verziji Snjeguljice, prema braći Grimm, naglašen je narcizam kao crta ličnosti zle maćeha, koja čin odrastanja Snjeguljice vidi kao prijetnju. Zla kraljica i Snjeguljica „bore“ se za naklonost i ljubav kralja te iz ljubomore zbog ljepote i bliskosti Snjeguljice s ocem, kraljica naredi ubojstvo. Lovac, u tradicionalnoj verziji, poprima zaštitnički nastrojenu očinsku figuru koja štiti Snjeguljicu. Istovremeno je ostavlja samu u šumi kako bi divlje životinje napravile ono što on nije mogao, oduzeti Snjeguljici život. Patuljci su, u tradicionalnoj verziji bajke, ljudi koji nemaju unutrašnje konflikte, posvećeni su poslu i nemaju potrebu za intimne veze, poistovjećuje ih se s djecom. Snjeguljica je u adolescentskoj dobi i lako podliježe iskušenjima koje kraljica pripremi za nju, dok je patuljci iznova upozoravaju na opasnosti.

Nakon brojnih iskušenja, Snjeguljica padne u san otrovana jabukom što simbolizira fazu odrastanja gdje iza sebe ostavlja dijete i ulazi u odrasli svijet. Kroz važan proces ponovnog rođenja ili buđenje iz dugog sna simbolizira se dostignuće nove razine ozbiljnosti i sazrijevanja (Bettelheim, 2010).

U tradicionalnoj verziji braće Grimm Crvenkapica svojim odlaskom do bake zapravo predstavlja dijete koje ulazi u „svijet odraslih“. U svom domu, Crvenkapica ima jaku majčinsku figuru koja se odnosi zaštitnički i upozorava je na opasnosti te je uz povjerenje u njezinu procjenu samu pušta na putovanje. Vuk je, u tradicionalnoj verziji bajke, utjelovljenje nasilnog, sebičnog i predatora kao jedna od mogućih muških ličnosti. S druge strane, lovac je u tradicionalnoj verziji oličenje nesebičnog, brižnog i zaštitnički nastrojenog muškarca s pozitivnim elementima očinske figure. Tradicionalna verzija bajke nagoviješta spolno sazrijevanje Crvenkapice, no psihološku nespremnost i prisutnost dječje neiskvarenosti i nevinosti (Bettelheim, 2010).

Tri prašćića i njihov način gradnje kuće u tradicionalnoj verziji bajke Tri prašćića prikazuju njihovu razinu intelektualnog razvoja i sposobnosti. Prvi prašćić, najmlađi, traži najlakši način da sagradi kuću. Drugi prašćić, stariji, izabrao je teži način, no i dalje ne dovoljno stabilan da kuća izdrži. Treći, najstariji prašćić, uložio je najviše truda u osmišljavanje i izradu kuće što je i pokazala njena stabilnost i čvrstoća. Istovremeno, treći prašćić je, u tradicionalnoj verziji, pokazao svoju lukavost i ne lakovjernost. Tradicionalna verzija ukazuje na faze razvoja čovjeka i prisutnosti ida, super ega i ega u donošenju odluka (Bettelheim, 2010).

Zlatokosa svojim ulaskom u kolibu, u tradicionalnoj verziji bajke mala starica, ugrožava osjećaj sigurnosti i emocionalne stabilnosti medvjeda. Prikazivanjem razlike u veličini medvjeda naglašava se njihova uloga i status. U novijim verzijama gdje je lik male starice promijenjen u lik djevojčice, bajka dobiva novo značenje. Djevojčica predstavlja dijete koji se traži, odnosno traži svoj identitet isprobavajući različite uloge istim redoslijedom. Prvo isproba kašu, stolac i krevet velikog medvjeda, zatim srednjeg i na kraju malog medvjeda. Ulazak Zlatokose u kolibu poistovjećuje se s djetetovom radoznalošću, dok odabir kaše, stolca i kreveta najmanjeg medvjedića pokazuje želju da se ponovno vrati u mlađu dob. Prethodno navedenim, Zlatokosa odbija pronaći novu ulogu kroz proces odrastanja, dok u njenom nailaženju na teškoće ne dobije pomoć odrasle osobe (Bettelheim, 2010).

U tradicionalnoj verziji bajke Trnoružica, vidljiv je strah roditelja od odrastanja djeteta. Razlog tome je bačena kletva, no proces odrastanja nagoviješta ulazak djeteta u okrutan svijet

odraslih. Kroz bajku Trnoružica i prikaz dugog sna od sto godina, pokazuje se doba pasivnosti kod djece, kako bi s vremenom bilo spremno se „probuditi“. Broj petnaest veže se uz dob kada djevojke postanu spolno zrele, uz staro vjerovanje kako je menstruacija kletva koju žena prenosi na sljedeću generaciju djevojaka. Trnoružičin stoljetni san je simbol preplavljenosti osjećajima i odgovornosti koje menstrualni ciklus donosi ženi te njezin način emocionalne i fizičke zaštite (Bettelheim, 2010).

Matovilka je kao i ostale princeze u bajkama, djevojka koja odrasta i nailazi na iskušenja. Zarobljenost Matovilke u kuli predstavlja previše zaštitnički nastrojenog roditelja i njezinu fazu pasivnosti. Kada Matovilka dođe do faze emocionalne i spolne zrelosti, upoznaje princa i odluči se na bijeg. Zla vještica se ne može nositi s ovakvom izdajom te svojim činom odbija prihvatiti spremnost i zrelost Matovilke (Bettelheim, 2010).

Tema smrti je često prisutna u bajkama, no i dalje se smatra neprikladnom temom u pričama za djecu. U književnosti za djecu nailazi se na problem kod prikaza smrti jer je u većini slučajeva neprirodna i nasilna. U današnje vrijeme postoji sve više literatura za djecu koje pomažu djeci da se nose sa smrtnim ishodom, njima bliske ili drage, oboljele osobe ili samom predodžbom smrti. Određene priče za djecu, ako zadovoljavaju kriterije, mogu se izdvojiti kao literatura koja ima biblioterapijski učinak (Pajnić, 2015). Biblioterapija se definira kao liječenje pomoću književnih djela, odnosno terapijski proces kojim se djeluje na prevladavanje socijalnih, emotivnih i mentalnih poteškoća.⁴

Sama definicija biblioterapije mijenjala se kroz povijest i pristup terapiji kada je u pitanju mentalno zdravlje pojedinca. Autori ističu biblioterapiju kao svima dostupan način samopomoći ili kao zamjensku vrstu terapije kada pojedinac ne želi koristiti terapiju lijekovima. Biblioterapija se fokusira na shvaćanje izražavanja vlastitih emocija i shvaćanja samoga sebe, kako bi se osoba razvijala na socijalnoj i emocionalnoj razini podižući razinu samopouzdanja i samopoštovanja. Knjige za biblioterapijsku samopomoć podrazumijevaju kognitivno bihevioralnu metodu koja obuhvaća specifične poremećaje, samo neki od njih su depresija, anksioznost i stres (Brewster i McNichol, 2018). Kognitivnom terapijom se utječe na promjenu kognitivnih procesa kod pojedinaca koji kasnije utječu na promjene u ponašanju. Bihevioralna terapija utječe na promjenu ponašanja koje dovodi do samih kognitivnih promjena (Živčić-Bećirević, 2010). Kognitivno bihevioralnom terapijom se potiče razmišljanje pojedinaca o tome kako gleda na sebe, utjecaj na svijet oko sebe i osobe u svojoj okolini, te kako vlastiti postupci

⁴ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7466> (Preuzeto: 15.9.2021.)

utječu na emocionalno stanje. Implementacijom navedene metode u biblioterapiju potiče se promjena negativnog ponašanja i akumuliranih neizraženih emocija. Kako bi biblioterapija postigla navedeno, čitatelju nudi nove i alternativne načine kojima se nosi s poteškoćama. Autori navode kako veliki značaj u biblioterapiji ima sam čin analiziranja pročitano s osobom koja može ponuditi profesionalnu pomoć kako bi osoba lakše primijenila pročitano. Prilikom odabira priče terapeut mora uzeti u obzir različite kriterije i mogućnosti osobe kako bi biblioterapija imala što veći učinak (Brewster i McNichol, 2018).

6.3. Ilustracija

U slikovnicama ilustracija ima prednost pred riječima jer prenosi informacije koje nisu verbalno izražene (Vitez, 2000). Slika oplemenjuje i upotpunjuje doživljaj te djeluje zajedno s tekstom (Čačko, 2000). Analiziranjem ilustracija u dječjoj književnosti utvrđeno je kako su djeci ilustracije od velike važnosti za shvaćanje priče. Kroz ilustracije koje prate tekst djeca lakše prate i pamte redoslijed događaja te je vizualno razumijevanje priče kroz ilustracije povezano s dobi (House i Rule, 2005). Boje koje se pojavljuju u ilustracijama kod djece izazivaju određene osjećaje te shvaćanje osjećaja i karaktera likova (Salisbury i Styles, 2012).

Moć suodnosa slike i riječi vidljiva je u emocijama koje autori i ilustrator uspiju prenesti na čitatelja. Položaj glavnog lika na stranici i njegova veličina, prenosi poruku o njegovom statusu u hijerarhiji ili koliko ima pozitivan način gledanja na sebe. Dvodimenzionalan prikaz likova govori o njihovom uskoj perspektivi, dok trodimenzionalno prikazani likovi su otvorenog uma. Neuokvirene ilustracije dopuštaju potpuni doživljaj i uranjanje u priču. Debljina linije i kut pod kojim se linije sijeku te boje prenose osjećaje koji su prisutni u priči. Ilustracije su od velike važnosti u prenošenju priče te im se treba pridavati jednaka pažnja kao i tekstu (Moebius, 1986).

7. ZAKLJUČAK

Pregledom dostupne literature i provedene analize serijala slikovnica „Bajka koje su pošle po krivu“ vidljivo je kako navedene bajke odstupaju od izvornih verzija uz prisustvo određenih tradicionalnih elementa. Analizirane slikovnice autora Stevea Smallmana dobar su primjer moderne bajke koja kroz tradicionalne i svima poznate priče u suvremenom kontekstu, djeci prenose novu poruku. Smještanjem bajka u suvremeni kontekst, otvara se mogućnost korištenja u aspektu izvođenja predstava i raznih dramsko scenskih izvedba s djecom.

Steve Smallman je revidiranjem bajki postigao da zli likovi nisu uvijek u prvom planu, odnosno pridaje im manju važnost za tijek događaja nego što je to vidljivo u tradicionalnim verzijama. „Bajke koje su pošle po krivu“ nisu ispunjene detaljima na koje su čitatelji navikli u tradicionalnim verzijama, nego su usmjerene na slanje nove poruke uz objašnjenje prilagođeno djeci, koristeći se pomalo humorističnim načinom radi lakšeg prihvaćanja.

U današnje vrijeme sve je više bajki koje su kontekstualno smještene u moderno vrijeme pri čemu se obrađuju multietničke teme te govore o inkluziji djece. Učestalijim problemskim temama prisutnima u današnjem društvu dječja književnost sadržajem prati promjene u svijetu. Obradivanjem navedenih problemskih tema u slikovnicama potiče se na ravnopravnost drugih kultura, manjina, vjera i djece s teškoćama u razvoju u društvu te usvajanje pozitivnog i poželjnog društvenog ponašanja. Bajke i priče obradivanjem problemskih tema djeci pružaju osjećaj pripadanja i suosjećanja s likovima. Slikovnice kao umjetnički oblik koji djecu uvodi u svijet književnosti pun je poticaja za dječji cjelokupan razvoj. Analizirane slikovnice Stevea Smallmana na pozitivan način bez ulijevanja straha djeci prikazuju važne navike koje djeca trebaju steći, vrijednosti i društveno prihvatljivo ponašanje u predškolskoj dobi.

LITERATURA

- Al-Yaqout, G., Nikolajva, M. (2015). Re-conceptualising picturebook theory in the digital age, *Barnelitterært Forskningstidsskrift*, 6, 26971, <https://doi.org/10.3402/blft.v6.26971>
- Andersen, H. C. (1992). *Fairy Tales from Hans Christian Andersen*. San Francisco: Chronicle Books., 379- 387. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/822514/f28d7e>
- Arizpe, E., & Styles, M. (2016). *Children reading picturebooks: Interpreting visual texts*. Abingdon: Routledge. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/3311641/baf756>
- Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik*, 64 (3), 377-398. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151350>
- Bertoša, M. (1997). O bajkama. *Čemu: časopis studenata filozofije*, 4(10), 31-34. Preuzeto 28.8.2021. s <https://hrcak.srce.hr/61685>
- Bettelheim, B. (2010). *The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales*. Broadway: Vintage. Preuzeto s <https://book4you.org/book/1239766/4b14fa>
- Bošković-Stulli, M. (2012). Bajka. *Libri et liberi*, 1. (2.), 279-292. Preuzeto 30.8.2021. s <https://hrcak.srce.hr/100629>
- Brewster, L., McNichol, S. (2018). *Bibliotherapy*. London: Facet Publishing. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/11772474/c41720>
- Collodi, C. (1996). *Pinocchio*. London: Puffin. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/818072/f041ac>
- Crnković, M. (1980). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
- Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
- Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova* (12-17). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Čičko H. (2002). Knjiga kao lijek. U R. Javor (Ur.) *Tabu teme u književnosti za djecu i mladež: zbornik radova* (str. 39-45). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova* (str. 17-19). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Filipović, O. (2017). PINOKIO. *Psihoterapija*, 31(2), 281-284.

- Fotez, L. (2019). Čudnovati svijet bajki u funkciji socijalne kompetencije predškolskoga djeteta. „ZAJEDNO RASTEMO – KOMPETENCIJE DJETETA ZA CJELOŽIVOTNI RAZVOJ“, 38-43. Preuzeto 10.9.2021. s: <http://dv-cvrcak.hr/wp-content/uploads/2019/07/ZBORNIK-RADOVA-2019..pdf#page=44>
- Germ, T. (2004). *Simbolika brojeva*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Grenby, M. O., Immel, A. (Eds.). (2009). *The Cambridge companion to children's literature*. Cambridge: Cambridge University Press. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/3755269/69976b>
- Grgurević, I., Fabris, K. (2012). Bajka i dijete s aspekta junaka usmenoknjiževne i filmske bajke. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 7(14), 155-166. Preuzeto 14.9.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/78851>
- Grimm, J., Grimm, W., Kralj, V. (2011). *Bajke*. Zagreb: Bulaja naklada d.o.o.
- Halačev, S. (2000). Sadržaj slikovnica kao prilog razvoju samopouzdanja u djece. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova* (str. 79-82). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Hall, J. (1998). *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
- Halliwell-Phillipps, J. O. (bez. dat.). *Three little pigs*. Preuzeto 9.10.2021. s https://orangegrovevacancies.co.uk/wp-content/uploads/2015/04/Three_Little_Pigs.pdf
- Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International.
- Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova* (str. 7-11). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- House, C. A., Rule, A. C. (2005). Preschoolers' ideas of what makes a picture book illustration beautiful. *Early Childhood Education Journal*, 32(5), 283-290. Preuzeto 18.9.2021. s <https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-004-1022-7>
- Hunt, M. (1976). *The Complete Grimm's Fairy Tales*. New York City: Pantheon Fairy Tale and Folklore Library. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/2026769/7c6133>
- Jacobs, J. (2002). *English Fairy Tales: And, More English Fairy Tales*. Santa Barbara: ABC-CLIO. Preuzeto s <https://book4you.org/book/1085617/08e961>
- Kucirkova, N., Messer, D., Sheehy, K. (2014). Reading personalized books with preschool children enhances their word acquisition. *First Language*, 34(3), 227-243. Preuzeto 20.8.2021. s <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0142723714534221>

- Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova*, 4(1), 39-63.
- Mezić, Ž. (2020). *Zlatokosa i tri medvjeda*. Zagreb: Mozaik knjiga d.o.o.
- Moebius, W. (1986). Introduction to picturebook codes. *Word & Image*, 2(2), 141-158.
Preuzeto s <https://booksc.org/book/41608248/8588a1>
- Pajnić, S. (2015.) Jezik smrti i smrt jezika: holokaust u književnosti za djecu i mladež. *Libri & Liberi 4* (str. 45-60). Preuzeto 18.8.2021. [Online article] Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=219423
- Saksida, I. (2002). Nešto nečuvano: tabu teme u slovenskoj dječjoj poeziji od narodne pjesme do današnjih dana. U R. Javor (Ur.) *Tabu teme u književnosti za djecu i mladež* (str. 45-66). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba
- Salisbury, M., Styles, M. (2012). *Children's Picturebooks: The Art of Visual Storytelling*. London: Laurence King Publishing. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/2614875/a12215>
- Skočić Mihić, S. i sur. (2017). Jesu li odgajatelji upoznati sa problemskim slikovnicama i slikovnicama o djeci s poteškoćama. U B. Mendeš i T. Vidović Schreiber (Ur.) *Dijete i novi mediji: zbornik radova znanstveno-stručnog skupa s međunarodnom suradnjom* (str. 65-82), Zagreb i Split: Savez društva Naša djeca Hrvatske i Filozofski fakultet u Splitu.
- Težak, D., Težak, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič
- Vitez, I. (2000). Suodnos teksta i slike u knjizi za djecu. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova* (str. 20-23). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
- Von Franz, M. L. (2007). *Interpretacija bajki*. Čakovec: Scarabeus-naklada.
- Vrcić-Mataija, S., Perković, S. (2011). Odnos klasične i moderne bajke. *DIJETE I JEZIK DANAS*. 123.-139. Preuzeto 20.8.2021. s <https://www.bib.irb.hr/571233>
- Zipes, J. (2014). *The Original Folk and Fairy Tales of the Brothers Grimm: The Complete First Edition*. New Jersey: Princeton University Press. Preuzeto s <https://ug1lib.org/book/2642670/891fc8>
- Živčić-Bećirević, I. (2010). Bihevioralno-kognitivna terapija anksioznih poremećaja. U: Begić D.(Ur.) *Suvremeno liječenje anksioznih poremećaja*, Medicinska naklada, 57-62.

Web stranice:

Goodreads (bez dat.) *Steve Smallman*. Preuzeto: 19.7.2021.

https://www.goodreads.com/author/show/55465.Steve_Smallman

Graffeg (bez dat.) *Authors and Illustrators*. Preuzeto: 21.7.2021.

<https://graffeg.com/pages/authors>

Steve Smallman (2019). *About Me*. Preuzeto: 16.7.2021.

<http://www.stevesmallman.co.uk/aboutme.html>

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Ja, Helena Bogović, izjavljujem da je moj diplomski rad na temu Problemske teme u serijalu slikovnica „Bajke koje su pošle po krivu“ Stevea Smallmana izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)